Esprit de corps naar de schroothoop?

MS Het besef, te behoren tot dezelfde groep, heeft van oudsher een zeer belangrijke rol gespeeld in het ontstaan, de ontwikkeling, het aankweken en de versteviging van het saamhorigheidsbewustzijn van hen die deel uitmaken van de militaire stand. De bindende kracht tussen de leden van die gemeenschap is niet zozeer dat zij allen hetzelfde beroep uitoefenen, als wel de overtuiging dat van hen bij het volbrengen van hun taken mag worden verwacht dat zij bereid zijn zo nodig het offer van hun leven te brengen. A fortiori geldt dat voor de gezagsdragers in de militaire organisatie, die immers bovendien nog de verantwoordelijkheid dragen voor het welzijn van hen die in hun opdracht hun leven op het spel moeten zetten: het herkennen van de ander als drager van een zelfde verantwoordelijkheidslast versterkt het gevoel van onderlinge verbondenheid, van één-zijn. Die korpsgeest, die esprit de corps, berust dan ook op een wezenlijke basis. De buitenstaander, veelal onkundig van dat essentiële aspect, is licht geneigd die hechte kameraadschap te beschouwen als de gekunstelde camaraderie van een zich elitair wanende kaste, als een soort folklore in het gedragspatroon van een verwaten groep die zich daarmee wil onderscheiden van geringere lieden. Ingewijden weten echter dat de ware wapenbroederschap wars is van superioriteitswaan, en dat daarin geen plaats is voor een trapsgewijze ordening naar rangen en graden, al impliceert dat anderzijds niet dat hiërarchische verhoudingen niet zouden worden gerespecteerd.

Het is uit dien hoofde dat men in redelijkheid van oudere officieren en onderofficieren zou moeten mogen verwachten dat zij de jongere leden van hetzelfde corps, van lagere rang of met een geringere anciënniteit, *bejegenen als collega's in plaats van als ondergeschikten*. En men zou ervan moeten kunnen uitgaan dat zij zich ten overstaan van hun potentiële opvolgers — want als zodanig moet toch de nieuwe generatie worden beschouwd — zullen gedragen als het voorbeeld waarmee dezen zich bij voorkeur moeten willen identificeren: het persoonlijke goede voorbeeld kan immers aanzienlijk méér bijdragen tot een positieve korpsgeest dan alle fraai klinkende theorieën en schone frasen samen.

In sommige gevallen kan men zich evenwel afvragen of ook het vorenstaande niet moet worden gekwalificeerd als theorie bezijden de werkelijkheid. Of niet te hoog werd gegrepen met een verwachting — zelfs al is die al op voorhand verpakt in een behoedzame formulering als deze dat „men in redelijkheid . . . zou moeten mogen verwachten" — die in de praktijk van alledag lang niet altijd wordt gehonoreerd. De vraag is inderdaad gewettigd hoe het in onze dagen is gesteld met de esprit de corps: is die een levend besef, overgedragen als een waardevolle verworvenheid, of hebben de kritische buitenstaanders gelijk die een stuk vermeende opgeblazenheid willen stukprikken en uitingen van een verstarde folklore naar de schroothoop willen verwijzen?

Het lijkt — zonder ook maar in het minst te willen generaliseren — toch wel gewenst dat het corps bij tijd en wijle eens de hand in eigen boezem steekt en zich terdege bezint op de beleving van zijn eigen esprit. Wordt de jongere wel zonder vooroordelen tegemoet getreden als de welkome wapenbroeder; worden ook ten aanzien van hem wel de stijl en egards in acht genomen die hij — „uiteraard" — behoort ten toon te spreiden in zijn gepast schroomvallige benadering van de oudere garde? Was het „in mijn tijd . . ." ook werkelijk allemaal zoveel beter en, indien dat inderdaad zo was, wordt de nieuwe generatie ter zake dan wel op de juiste wijze begeleid? Het zou rondweg beschamend moeten heten als uit het antwoord op dergelijke vragen zou blijken dat de aantasting van wat het bindende element in het corps moet zijn zou worden versneld door de katalyserende werking van de attitude van hen die als voorbeeld moeten dienen!

Beschamend. Die kwalificatie past helaas geheel

op het tekort aan esprit de corps dat moet worden verweten aan schromelijk falende corpsleden in het onderstaande geval. Vooropgesteld zij daarbij dat met dat relaas niet naar generalisatie wordt gestreefd: het bestaan van hechte banden binnen verscheidene andere wapens en dienstvakken mag gelukkig worden opgevat als een redelijke garantie tegen een betreurenswaardige gang van zaken als zich elders voordeed, maar toch strekke het volgende ter overpeinzing. Waar anderen struikelden is het verstandig, goed uit te kijken bij het verplaatsen van de eigen voeten, ook al stond men tot dan toe stevig in de schoenen!

De Cadettenwapenvereniging „De Infanterist" was voornemens haar eeuwfeest (!) te vieren op 25 april jl. en richtte zich daarom schriftelijk en met gebruikmaking van de correcte bewoordingen — niettegenstaande de argwaan dat er weinig goeds kan worden verwacht van de huidige KMA-populatie — in de loop van maart tot ongeveer 140 infanterieofficieren, voor het merendeel oud-cadetten, om hen uit te nodigen voor de feestelijkheden. Daarbij werd de geadresseerden verzocht, indien van de uitnodiging zou worden gebruik gemaakt, de bijgevoegde antwoordstrook te willen retourneren voor het einde van die maand.
De *normale beleefdheid* verplicht in een dergelijke situatie tot het beantwoorden van zo'n invitatie ook als men, om welke reden dan ook, daarvan geen gebruik zou kunnen of willen maken, uiteraard onder inachtneming van de tijdslimiet die immers werd gesteld met het oog op kwantitatieve èn kwalitatieve voorbereidingen door de organisatoren. Tóch kwam het gros van de antwoorden eerst rond Pasen (6/7 april) binnen. Maar erger was, dat op de 140 uitnodigingen slechts 73 reacties kwamen waarvan niet meer dan een schamele 34 acceptaties. En alsof dat nog niet erg genoeg was, lieten op de feestdag zelf nog eens 7 van de oorspronkelijke toezeggers alsnog verstek gaan; zodat uiteindelijk de aankomende generatie níét in de steek werd gelaten door welgeteld 27 „voorvaderen" die ongetwijfeld heel wat hebben moeten doen om het falen der anderen te compenseren en de ontgoocheling van de jongere wapenbroeders te verzachten.

Voor een dergelijk maltraiteren van de goede vormen zal bezwaarlijk een aanvaardbaar excuus kunnen worden gevonden; misschien wèl een verklaring maar zelfs díé werd tot dusverre niet gegeven. In het korte bestek van dit editoriaal kan hoogstens worden geráden naar het waarom, doch het zou waarschijnlijk te onvriendelijk overkomen indien dat hier nader zou worden uitgewerkt. De bedoeling is niet een bepaalde persoon of een specifieke groep aan de schandpaal te nagelen; beoogd werd slechts te signaleren dat er helaas een schandpaal nodig zal zijn als men op deze weg voortgaat en daardoor *zèlf een generatiekloof creëert* die men vervolgens de anderen wil verwijten.
De vraag moet worden gesteld of het vorenstaande verhaal al dan niet als een uitzonderingsgeval moet worden beschouwd. Dat zal het naar vorm en inhoud ongetwijfeld wel zijn. Maar naar de geest . . .?
Het is inderdaad gewenst dat het corps — en dat wil dus zeggen ieder lid van die groep, zonder uitzondering — zich afvraagt of het wel allemaal in orde is met die *geest*. Met de korpsgeest. Met de geest van saamhorigheid. Kortom: met de esprit de corps die de onderlinge verbondenheid garandeert van een ieder die in uiterste instantie de consequentie heeft willen aanvaarden van de verantwoordelijkheid die de krijgsmacht hem oplegt, en die dáárom ook in wezen niet minder is dan alle in de hiërarchie boven hem geplaatsten!
Eraan mee te werken dat díé esprit de corps metterdaad naar de schroothoop zou worden verwezen staat gelijk aan het opzettelijk ontkrachten van het militaire instrument op welks bruikbaarheid de natie rekent. Wie zich daartoe leent, trekke liever tijdig de consequenties en trede uit dat corps! En wie zich daartoe níét wil lenen, die trekke evenzeer de consequenties . . . en behandele zijn jongere collega's met dezelfde egards die hijzelf van hen mag verlangen.

Selectietechniek en -ethiek

Tijdens de produktie van ons juninummer is op blz. 285 helaas de naam van de auteur van dit artikel weggevallen. De bijdrage is — zoals de lezer wellicht in de inhoudsopgave al zal hebben geconstateerd — van de hand van prof. dr. W. K. B. Hofstee. red.